

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 658.64(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14442689>

**Вплив глобальних економічних викликів
на розвиток підприємницької діяльності у сфері торгівлі**

Короленко Ольга Борисівна

кандидат економічних наук, доцент доцент кафедри економіки, організації та управління підприємством, Криворізький Національний Університет, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0771-4298>

Андрусенко Надія Володимирівна

доцент, доцент кафедри товарознавства, експертизи та торговельного підприємництва, Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3746-6202>

Поліщук Ірина Георгіївна

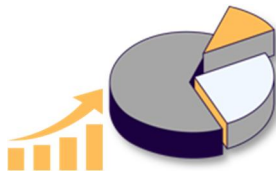
кандидат економічних наук, доцент доцент кафедри економіки, організації та управління підприємством Криворізький Національний Університет, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0151-8656>

Прийнято: 18.11.2024|Опубліковано: 29.11.2024

Анотація. У роботі досліджується вплив глобальних економічних викликів на розвиток підприємницької діяльності у сфері торгівлі за період 2015-2023 рр. Оцінка та вимір впливу глобальних економічних змін необхідна для формування державної політики у сфері торгівлі на період воєнного стану та повоєнного відновлення. Мета дослідження полягає в аналізі особливостей, стану та умов розвитку торговельного підприємництва у сфері торгівлі. У

процесі дослідження використано загальнонаукові наукові методи: теоретичного узагальнення, порівняння наукових джерел; аналізу, синтезу, формалізації, групування, табличного та графічного відображення результатів, логічного узагальнення для формулювання висновків. За результатами дослідження встановлено, що вплив глобальних економічних викликів є дуже суттєвим і до певної міри його можна оцінити за рядом параметрів. Динаміка окремих показників сфери торгівлі свідчить, що за аналізований період 2014-2023 рр. кількість діючих підприємств за КВЕД G 45 знизилась на 27,3%, зайнятих працівників - на 17,7%. При цьому тенденції змін для фізичних осіб підприємців дещо відмінні, падіння темпів росту і продуктивності за ВДВ відбувалось інтенсивніше, оскільки вона зросла у 5,3 рази по галузі, але знизилась на 8,5% для ФОП. Регіональна динаміка обсягів реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі показує, що лідерство належить м. Києву, далі йдуть Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Обсяг реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі значного росту досяг у 2021 році, потім через війну ця динаміка стала негативною, але поступово вирівнюється та у порівнянні з 2022 роком є зростання на 13-18% у 2024 році. Загалом у результаті дослідження оцінено масштаби зовнішньої торгівлі України у 2018-2024 рр. за динамікою обсягів експорту, імпорту та зовнішньоторговельного обороту, та визначено, що попри провал у перші роки війни вони теж вирівнюються, а частка імпорту у ВВП зростає швидше за обсяги експорту. Узагальнено основні ризики сфери торгівлі, основними з яких є: регуляторні ризики, фізичне руйнування, обмеження доступу до деяких територій, значне руйнування та обмеження логістики, зниження чи призупинення інвестиційних проєктів, ризики з контрагентами, зменшення внутрішнього ринку та погіршення споживчого попиту населення, процеси глобалізації і розширення масштабів цифрових комунікацій. Визначено, що ризики з якими стикається підприємництво у сфері торгівлі, є одночасно і новими

можливостями, в силу ймовірності швидких темпів перезавантаження загальної політики, реакції на нові умови діяльності та побудову відповідного обставинам формату надання послуг. У подальших наукових дослідженнях пропонується розкрити ключові тренди світового досвіду подолання криз для підприємств торгівлі з метою формування потенціалу росту торговельного обороту в Україні. У подальших наукових дослідженнях пропонується розкрити ключові тренди світового досвіду подолання криз для підприємств торгівлі з метою формування потенціалу росту торговельного обороту в Україні.

Ключові слова: торговельний баланс, розвиток, показники діяльності, сфера торгівлі, торговельний оборот, послуги.

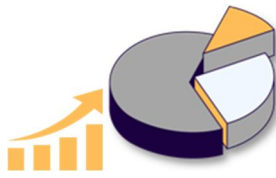
The impact of global economic challenges on the development of business activities in the field of trade

Korolenko Olha

PhD in Economics, Associate Professor Associate Professor of the Department of Economics, Organization and Business Management Kryvyi Rih National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0771-4298>

Nadiia Andrusenko

PhD in Economics Associate Professor, Associate Professor of the Commodity Science, Expertise and Trade Entrepreneurship, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3746-6202>

Polishchuk Irina

PhD in Economics, Associate Professor Associate Professor of the Department of Economics, Organization and Business Management Kryvyi Rih National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0151-8656>

Abstract. The paper examines the impact of global economic challenges on the development of business activities in the field of trade for the period 2015-2023. Assessment and measurement of the impact of global economic changes is necessary for the formation of state policy in the field of trade for the period of martial law and post-war recovery. The purpose of the study is to analyse the features, status and conditions of development of trade entrepreneurship in the field of trade. The study used general scientific methods: theoretical generalisation, comparison of scientific sources; analysis, synthesis, formalisation, grouping, tabular and graphical display of results, logical generalisation to formulate conclusions. The study found that the impact of global economic challenges is very significant and can be assessed to some extent by a number of parameters. The dynamics of certain indicators of the trade sector shows that over the analysed period of 2014-2023, the number of operating enterprises under CEA G 45 decreased by 27.3%, and the number of employees by 17.7%. At the same time, the trends for individual entrepreneurs were somewhat different, with a more intense decline in GVA growth and productivity, as it increased 5.3 times in the industry but decreased by 8.5% for individual entrepreneurs. The regional dynamics of the volume of sales by wholesale and retail trade enterprises shows that Kyiv is the leader, followed by Dnipropetrovs'k, Kyiv, Lviv, Odesa, and Kharkiv regions. The volume of products sold by wholesale and retail trade enterprises reached a significant growth in 2021, then due to the war, this dynamics became negative, but is gradually levelling off and, compared to 2022, is expected to grow by 13-18% in 2024. In general, the study assessed the scale of Ukraine's foreign trade in 2018-2024 in terms of the dynamics of exports, imports, and foreign trade turnover, and determined that despite the failure in the first years

of the war, they are also levelling off, and the share of imports in GDP is growing faster than exports. The main risks of trade are summarised, the main of which are: regulatory risks, physical destruction, restrictions on access to certain territories, significant destruction and restrictions on logistics, reduction or suspension of investment projects, risks with counterparties, reduction of the domestic market and deterioration of consumer demand, globalisation processes and the expansion of digital communications. It is determined that the risks faced by entrepreneurship in the field of trade are also new opportunities, due to the likelihood of a rapid pace of resetting the general policy, responding to new business conditions and building a service delivery format appropriate to the circumstances. In further research, it is proposed to reveal the key trends in the global experience of overcoming crises for trade enterprises in order to form the potential for trade turnover growth in Ukraine. In further research, it is proposed to reveal the key trends in the world experience of overcoming crises for trade enterprises in order to form the potential for trade turnover growth in Ukraine.

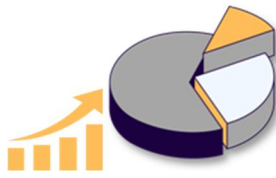
Keywords: trade balance, development, performance indicators, trade, trade turnover, services.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сфера торгівлі є вагомою ланкою економіки у секторі послуг, оскільки вона стосується практично всього суспільства та руху матеріально-грошових потоків. Успішність торгівлі впливає на макроекономічні та соціальні показники розвитку держави. Торговельний оборот є показником активності виробництва і споживання, а з врахуванням експортних операцій відноситься до основних інструментів оцінки балансу фінансових ресурсів. Війна спричинила значні втрати і збитки, завдає величезної шкоди економіці країни, насамперед через руйнування інфраструктури, логістики, втрату основного, фінансового та соціального капіталів. Даються ознаки також глобальні виклики, насамперед цифровізація

світової економіки, розвиток інтернет торгівлі, зміна сегментів ринків збуту, поява нових гравців на світовій торговельній арені. Торгівля, як найбільш чутливий індикатор життя суспільства, одразу реагує на ці фактори. Успішність торгівлі впливає на макроекономічні та соціальні показники розвитку держави. Оцінка та вимір впливу глобальних економічних викликів важлива для розширення теорії підприємницької діяльності, а також формування державної політики у сфері торгівлі. Постає необхідність визначення ролі і місця розвитку торговельного підприємництва у період воєнного стану та повоєнного відновлення для вирішення його практичних завдань, що є важливим об'єктом наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання торговельного підприємництва розглядаються широким колом дослідників. Так, Власова Н. та ін. [1] досліджували механізм регулювання підприємницької діяльності у торгівлі; Гаврилюк І. [2] висвітлено розвиток міжнародної торгівлі; Гирич, С. [3], Пашкуда Т. та Афенді А. [3] узагальнено проблеми підприємств торгівлі в умовах воєнного стану; Городняк І. та Гнатів Ю. [4] здійснили аналіз ринку роздрібною торгівлі; Грінченко Р. [5] розкрито теорію підприємницької діяльності у торгівлі; Кравчик Ю. та ін. [6] проаналізовано розвиток підприємств торгівлі та інструментів цифрового маркетингу; Купалова Г. та ін. [7] описали світові тренди розвитку роздрібною торгівлі; Медведєва К. [8] дослідила глобальні аспекти торгівлі; Мельничук О. [9] визначено можливості реалізації потенціалу сфери послуг у глобальній економіці; Мурована Т. [10] оцінила тенденції та методи підтримки підприємництва; Овсієнко А. та ін. [11] напрацювали методичні аспекти оцінки діяльності сфери торгівлі; Сатир Л. та ін. [12] здійснили аналітичний огляд нових форм бізнесу у торгівлі; Степичева О. [13] описано тенденції в глобальній торгівлі; Фролова Л. та Котов Б. В. [14] описали тенденції розвитку підприємницьких; Чуніхіна Т. та ін. [15] розглянули міжнародну торгівлю в умовах глобальних трансформацій; Якоб

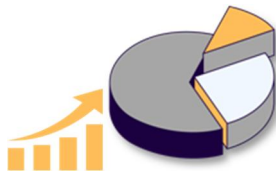
Є. [16] описана концепція електронної торгівлі; Яновська В. та Гурочкіна В. [17] оцінили місце України у глобальних ланцюгах створення вартості тощо.

У аналізованих дослідженнях розкрито широкий спектр проблем підприємництва у сфері торгівлі, проте динамічний її розвиток потребують неперервного моніторингу, оскільки вона є вагомим наповнювачем бюджетних коштів, які гостро необхідні для забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану. У дослідженні нами по можливості враховано усі позиції дослідження, висвітлені вченими, оскільки основна мета нашої роботи – моніторинг стану підприємств задля визначення ризиків в умовах воєнного стану та глобальних змін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри те, що підприємницька діяльність у сфері торгівлі є досить висвітленим об'єктом у науковому середовищі, окремі аспекти потребують глибшого аналізу, насамперед в умовах наростання глобальних криз, які для національної економіки посилюються воєнним станом. Обновлювані статистичні дані потребують оперативного аналізу задля виявлення тенденцій і управління ними, а стрімка зміна міжнародного середовища, особливо у сфері торгівлі, потребує її врахування та адаптації до практики вітчизняних торговельних підприємств. Дане дослідження спрямоване на якомога повне врахування факторів впливу на торговельне підприємництво, задля визначення його стану на напрямів розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є багатосторонній аналіз особливостей, узагальнення стану та обґрунтування розвитку торговельного підприємництва в умовах глобальних викликів у сфері торгівлі України. Для цього нами ставиться завдання проаналізувати динаміку окремих показників підприємств сфери торгівлі України у довоєнний період та на час дії воєнного стану, у тому числі графічними методами, визначити зміни, які притаманні торговельному підприємництву. Більш поглиблений рівень дослідження передбачає

висвітлення регіональної динаміки обсягів реалізованої продукції підприємств торгівлі України. Вбачається за необхідне також проаналізувати обсяги реалізованої продукції торговельних підприємств то обороту роздрібною торгівлі. Важливою для аналізу є також зовнішня торгівля, адже саме її обсяги свідчать про залучення країни у глобальні зв'язки, оцінку міжнародною спільнотою нашої країни та місце національної економіки у міжнародних рейтингах. Послідовність вирішення цих завдань передбачає узагальнення аналізованих тенденцій у системі ризиків та форми їх прояву для підприємств сектору торгівлі в умовах глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі регламентується відповідною законодавчою базою. Торгівля як сфера надання послуг є з'єднувальною ланкою між усіма галузями та регіонами національної економіки. За дослідженнями Грінченко Р., Лукінова С. «торгівля виступає своєрідним інструментом урахування дійсно існуючих потреб та спрямування розвитку виробничої сфери у потрібному споживачам напрямку та виконує ряд функцій» [5, с. 161]: формування асортименту товарів або послуг, зберігання запасів, забезпечення сервісу. При цьому торговельні підприємства створюють нові робочі місця та можливості найповнішого задоволення потреб споживачів, розвивають невиробничу сферу. Динаміка окремих показників сфери торгівлі приведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка окремих показників підприємств сфери торгівлі¹ України за період 2014-2023 рр.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
К-ть діючих підп-в, тис. од.	988,7	989,1	910,4	837,8	818,2	834,2	826,1	777,4	661,2	714,5
з них ФОП	894,7	895,4	828,2	748,3	724,6	732,7	727,8	680,4	593,8	635,0
К-ть зайнятих пра-в тис. чол.	2409,3	2202,0	2182,3	2223,1	2355,6	2385,3	2353,5	2337,4	1911,4	1958,7
з них ФОП	1394,2	1276,4	1254,5	1233,7	1323,2	1298,2	1267,2	1204,5	941,4	1038,1
ВДВ, млрд грн	327,0	322,8	368,0	504,2	582,2	649,3	828,2	1027,5	1272,2	1716,5

¹ тут і далі – статистика щодо підприємств за КВЕД G 45 оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів за класифікацією по методології Державної служби статистики України

з них ФОП	24,2	23,3	33,6	49,0	57,6	61,9	68,3	84,4	18,1	22,2

Джерело: узагальнено авторами на основі [18]

Аналіз приведених даних свідчить, що за аналізований період кількість діючих підприємств знизилась на 27,3%. У 2023 році проти довоєнного рівня 2021 року зниження складає 8,1%, а проти першого року війни – зростання на 8,1%. Тенденції змін пропорційні як загалом по галузі, так і для фізичних осіб підприємців. Графічна динаміка зображена на рис. 1.

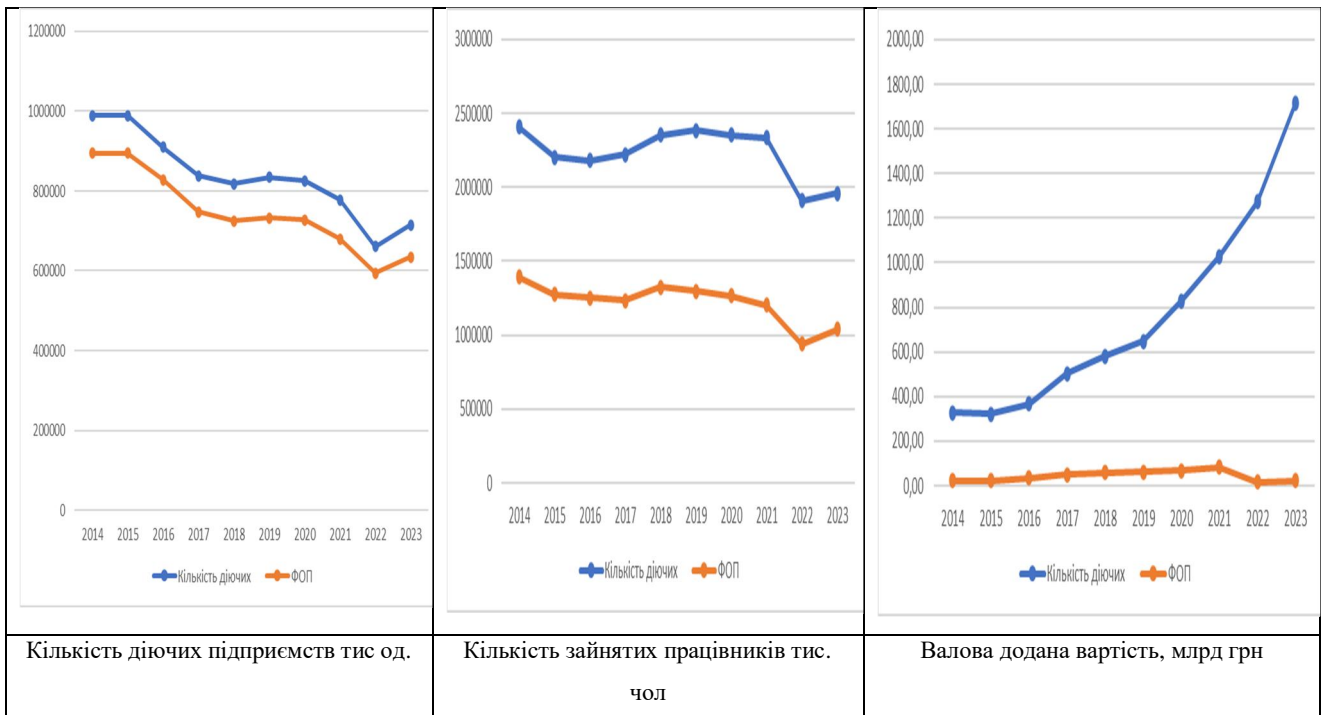

Рис. 1. Графічна динаміка показників підприємств сфери торгівлі України за період 2014-2023 рр.

Джерело: складено авторами на основі даних [18]

Кількість зайнятих працівників знизилась на 17,7%. У 2023 році проти довоєнного рівня 2021 року зниження складає 16,2%, а проти першого року війни – зростання на 2,5%. Тенденції змін для фізичних осіб підприємців дещо відмінні, зниження рівня працівників відбувалось інтенсивніше.

Валова додана вартість за цей же період зросла у 5,3 рази по галузі, але знизилась на 8,5% для ФОП. У 2023 році проти довоєнного рівня 2021 року зростання складає 67%, а проти першого року війни – 34,9%. Тенденції зниження доданої вартості для фізичних осіб підприємців у 2023 році проти

довоєнного рівня 2021 року сягнули 73,8%, але зросли на 22,3% проти першого року війни.

За даними Форбес та UNDP «у 2023 році підприємства поетапно повернули довоєнний рівень потужностей і використовують 53,4%, з очікуваним ростом до 56%. При цьому майже 80% компаній не розглядають можливість залучення іноземних інвестицій, а покладаються на внутрішні позики. 57,2% малого та середнього бізнесу в Україні працюють виключно на внутрішньому ринку, а 43% компаній вже вийшли або планують виходити на міжнародні ринки. Лише 9,5% компаній вказали, що не мали фінансових втрат внаслідок війни» [19]. Регіональна динаміка обсягів реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі за 2014-2023 рр. приведена на рис. 2.

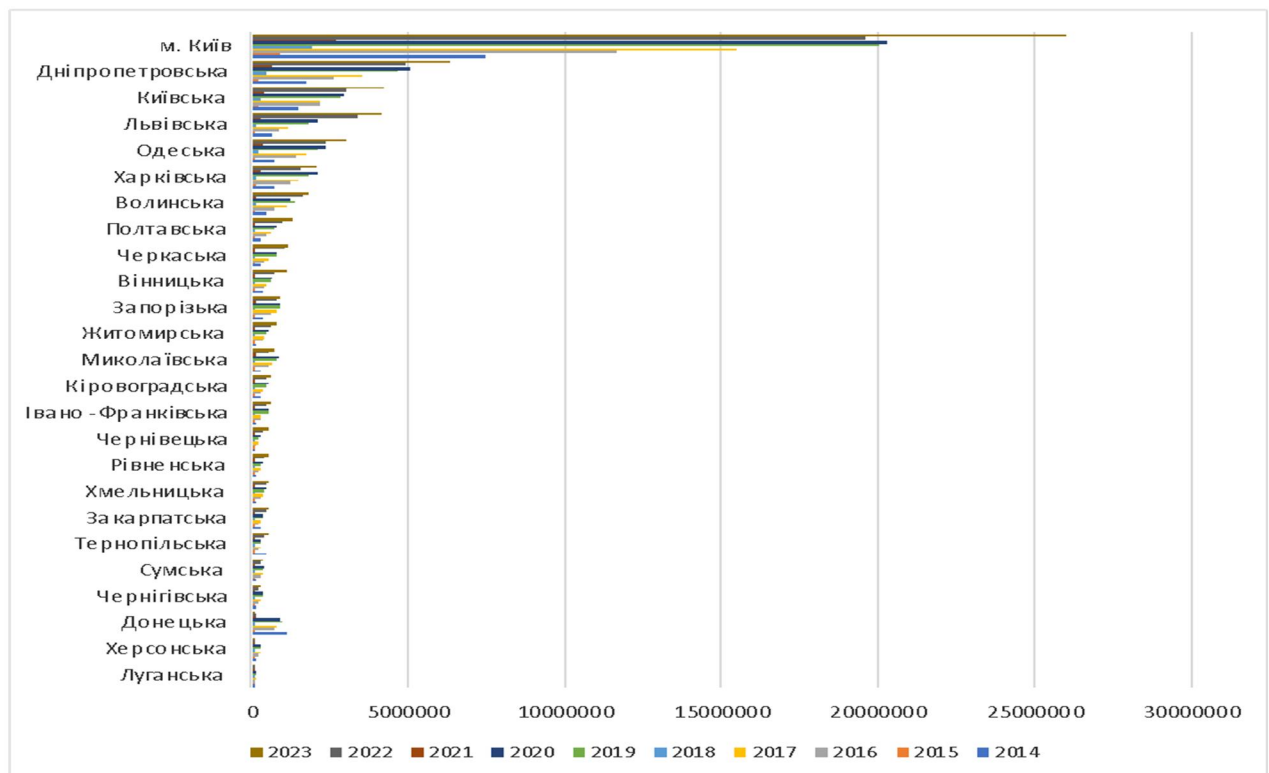
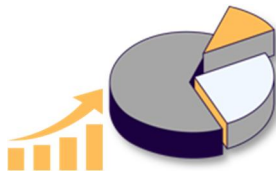

Рис. 2. Регіональна динаміка обсягів реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2014-2023 рр., млн грн

Джерело: складено авторами на основі даних [18]

Безсумнівне лідерство належить м. Києву, далі йдуть Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Обсяг реалізованої

продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі приведено на рис. 3. Значного росту даний показник досяг у 2021 році, потім через війну ця динаміка стала негативною, відносно стабільнішою у 2023 році.

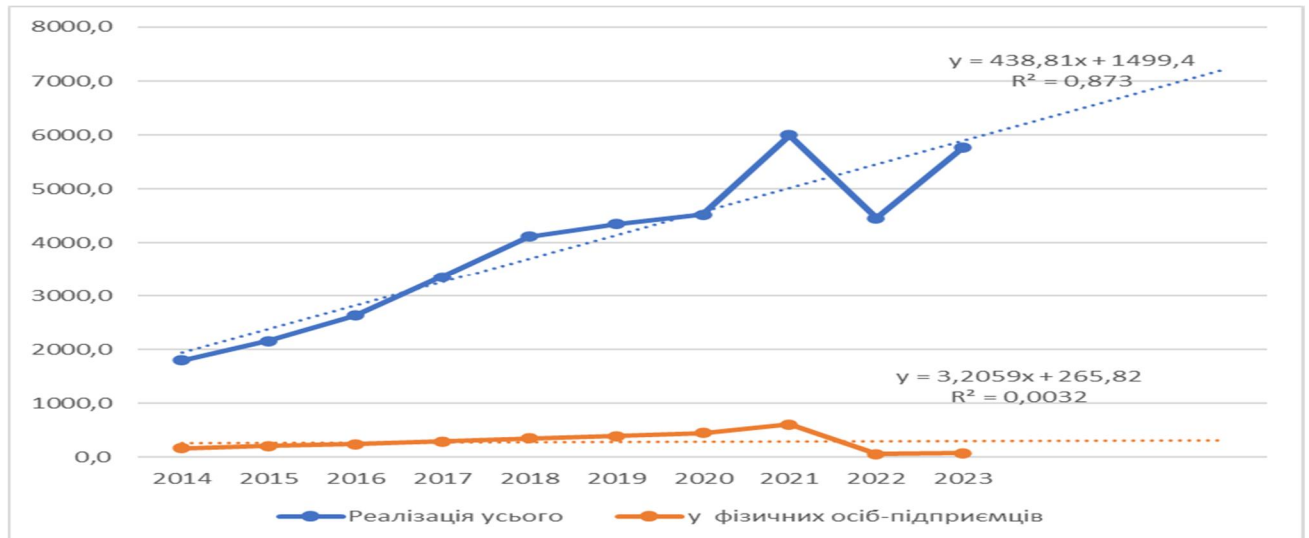

Рис. 3. Обсяг реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2014-2023 рр., млрд грн

Джерело: складено авторами на основі даних [18]

Джерело Форбес та UNDP вказує, що «незважаючи на втрати та виклики через війну, Україні вдалося зберегти відносну макроекономічну та цінову стабільність і подолати значні збої у виробництві та наслідки відтоку робочої сили, викликаного переміщенням. Найшвидші темпи відновлення спостерігаються в таких секторах: будівництво, внутрішня торгівля, сільське господарство та переробна промисловість» [19]. Оборот роздрібною торгівлі (наростаючим підсумком) у 2024 році приведено на рис. 4. У порівнянні з 2023 роком спостерігається зростання на 13-18%. Очікувано, позитивна динаміка зберігатиметься до кінця 2024 року й надалі.

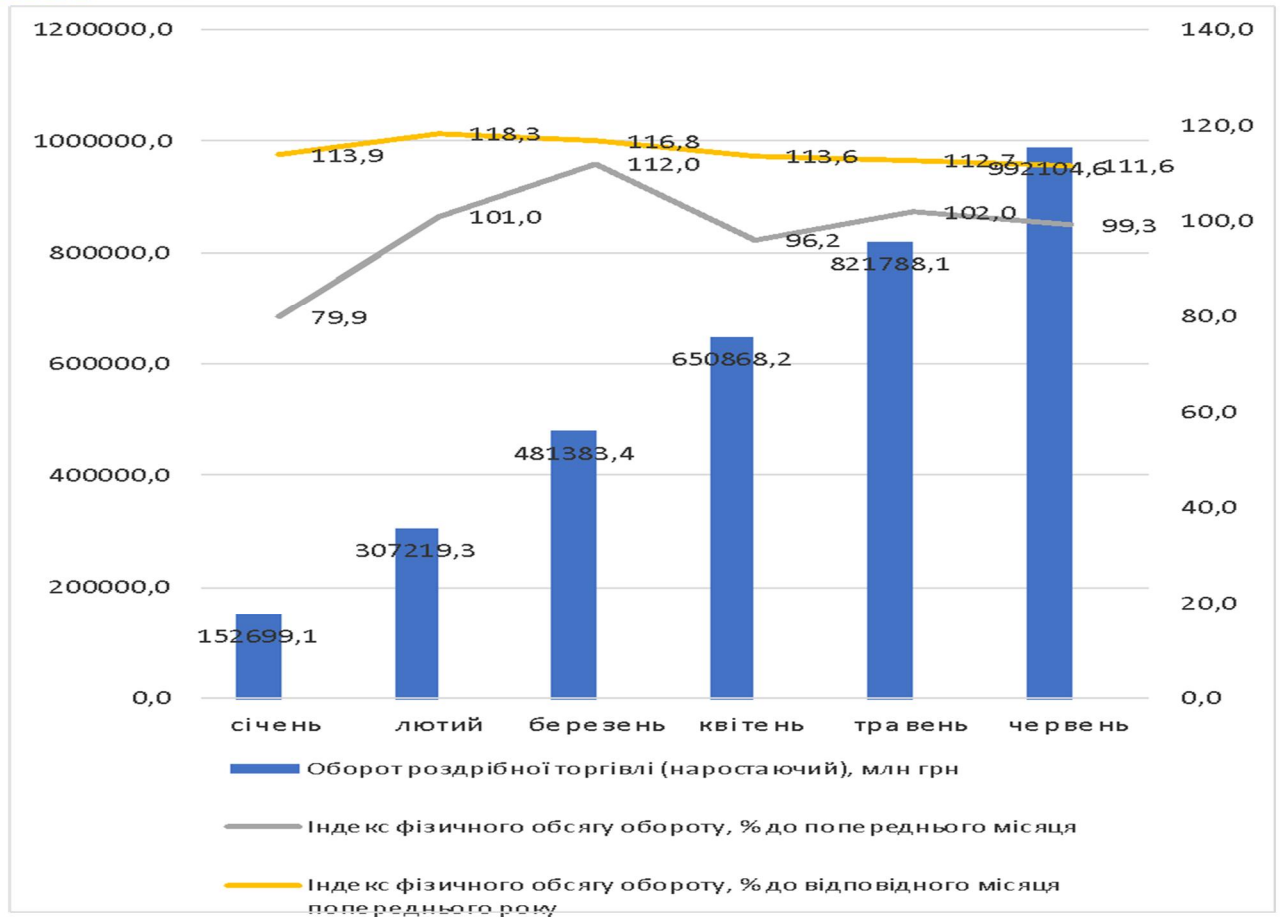
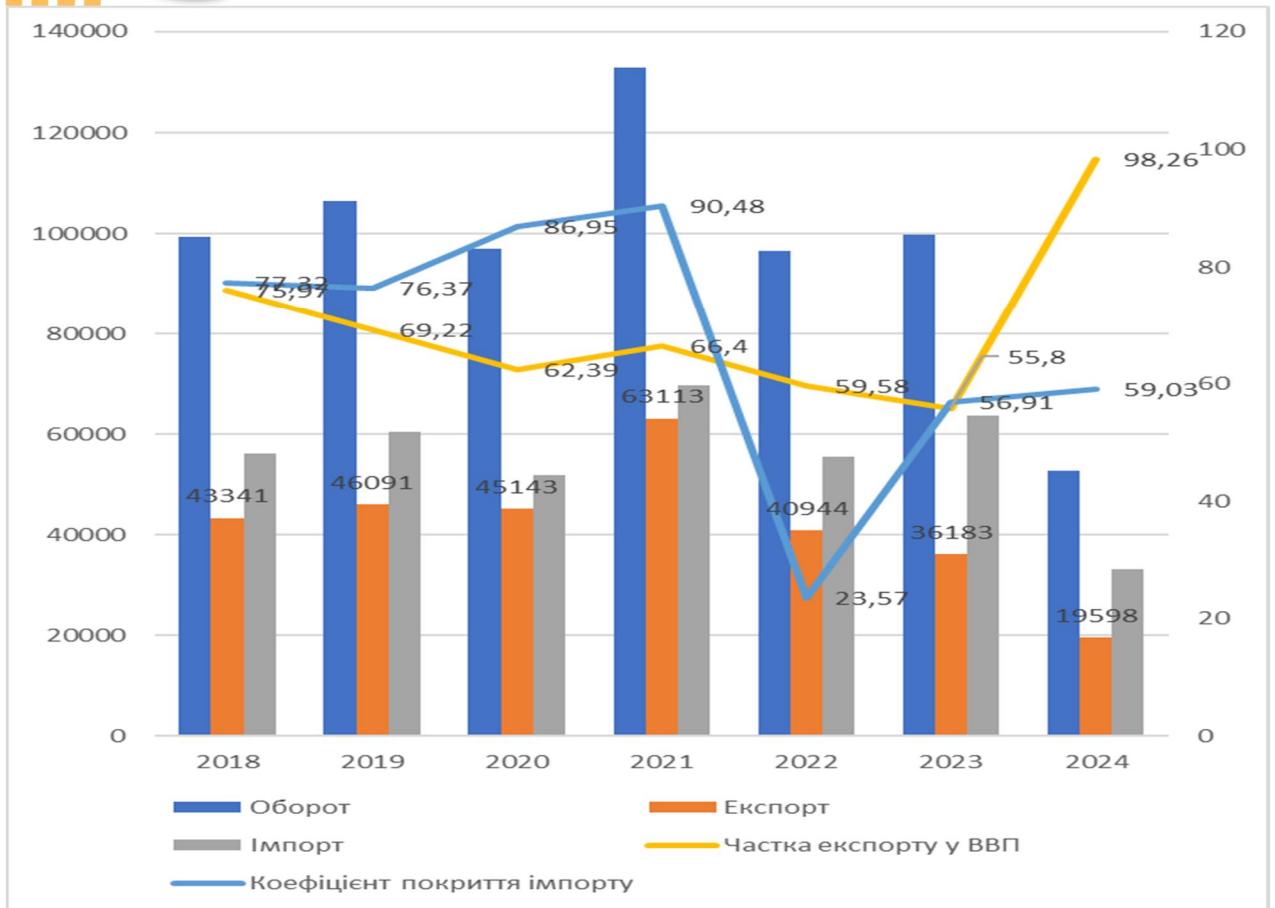

Рис. 4. Оборот роздрібної торгівлі (наростаючим підсумком), 2024 р., млн грн

Джерело: складено авторами на основі даних [18]

Важливою для аналізу є також зовнішня торгівля яка показує масштаби залучення країни у глобальні зв'язки, оцінку міжнародної спільноти та місце економіки України у міжнародних рейтингах. Дані щодо зовнішньої торгівлі України у довоєнний період, починаючи з 2018 року та до середини 2024 приведено на рис. 5, де розкрита динаміка обсягів експорту, імпорту та зовнішньоторговельного обороту, інші показники.

2024 рік - за II квартали

Рис. 5. Оборот зовнішньої торгівлі України, 2018-2024 рр., \$млн

Джерело: складено авторами на основі даних [18]

Обсяги експорту товарів та послуг з України знижувалися, починаючи з 2020 року і тривають. Імпорт за цей же період попри синхронне зменшення з експортом, набуває росту, зокрема у 2023 році. Коефіцієнт покриття імпорту (відношення імпорту до ВВП), попри втрати на початку війни, наростає практично до довоєнного рівня.

За інформацією сайту Цифрова громада «індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index) станом на травень 2024 року становить 43,7 (зі 100 можливих) та зріс у порівнянні з попередньою хвилиною дослідження (38,1) і формує новий локальний максимум (попередній максимум зафіксовано в серпні 2023 року (38,2), проте залишається в зоні негативних очікувань. Причиною поліпшення бізнесом самооцінки ситуації є підвищення кількості замовлень» [20].

Зважаючи на значний вплив війни на підприємницьку діяльність у сфері торгівлі, за узагальненням державних інституцій та дослідників проблеми, складено перелік ризиків підприємств сектору торгівлі в умовах глобальних викликів (табл. 2).

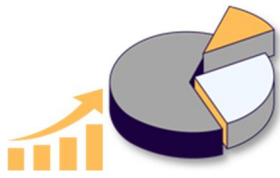
Таблиця 2

Ризики та форма їх прояву для підприємств сектору торгівлі в умовах глобальних викликів

Ризики	Форма прояву чи/та причини
Регуляторні	в умовах воєнного стану законодавці запроваджують новації щодо оподаткування, звітності та перевірок, трудових ресурсів тощо, що знижує ефективність планування та змушує підприємства діяти ситуативно
Обмеження логістики	руйнування внаслідок воєнних дій, втрата територій, складів, шляхів сполучення, звичних шляхів і регіонів ведення діяльності, доступності товарів, собівартості перевезень, каналів реалізації, загроза знищення основним інфраструктурним об'єктам тощо створюють труднощі для торговельних підприємств
Інвестиційні	зменшення внутрішніх інвестицій зумовлені падінням доходів торговельних підприємств як їх джерела, а відсутність зовнішніх інвестицій спричинена воєнним станом та ризиками через економічну невизначеність
Партнерські	відбулось звуження пропозицій спектру вітчизняних послуг та товарів для торговельних підприємств, зниження асортименту, якості, вартості, доступності
Ринкові	вплив інфляції, валютного курсу, дефіциту енергоресурсів, трудових ресурсів, кредитних пропозицій
Споживчі	населення значно зменшилося, опинилося в окупації, в зоні активних воєнних дій або вимушено емігрувало, також знизилась купівельна спроможність та платоспроможний попит населення
Комунікаційні	необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процеси збуту, переведення частини торгівлі на онлайн платформи
Глобалізаційні	необхідність негайної адаптації під стандарти ЄС та міжнародних угод для здійснення експортної діяльності, обмеження квот, тарифів, значні коливання цін

Джерело: узагальнено авторами за даними [21; 22; 23; 24]

Аналіз ризиків дає змогу оцінювання ймовірності та серйозності ризиків, за ступенем важливості. Дослідники зазначають, що «перелічені проблеми ускладнюють діяльність торговельних підприємств в Україні та потребують їх поступового вирішення на рівні держави» [5, с. 169] шляхом створення прозорого державного регулювання, зменшення адміністративного навантаження, боротьби з корупцією та пропонують «встановити підвищення соціально-економічної ефективності торговельного бізнесу створенням умов

для ефективного функціонування підприємств, якісного задоволення попиту населення та суб'єктів господарської діяльності у товарах, торговельних та супутніх послугах на місцевому рівні через розвиток інфраструктури (транспортної, придорожньої, ринкової, логістичної, маркетингової, торгових та адміністративних приміщень) сфери товарного обігу та оптимальне розміщення торговельних об'єктів» [6, с. 48-50].

У цьому зв'язку ризики в якійсь частині одночасно є і можливостями. Так, дослідники зазначають, що «відкриті та добре регульовані ринки послуг забезпечують доступ до інформації, навичок, технологій, фінансування та ринків збуту в сучасній, все більш цифровій економіці» і саме в цій площині лежать перспективи розвитку «підприємницької діяльності шляхом використання новітніх технологій, штучного інтелекту, аналізу даних та Інтернету речей, розвитку глобальних ринків та вивід українських підприємств на міжнародні ринки, залучення іноземних інвестицій та розвиток експортних можливостей тощо» [9]. Тому важливими є стратегії, які «уряд, бізнес та інші зацікавлені сторони можуть прийняти для адаптації до мінливого торгового середовища, включаючи диверсифікацію торгових партнерів, інвестування в ринки, що розвиваються, і сприяння регіональному співробітництву» [10].

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено основні тенденції розвитку підприємницьких структур у сфері торгівлі та розглянуто вплив глобальних економічних викликів на їх розвиток. Динаміка окремих показників сфери торгівлі свідчить, що за аналізований період 2014-2023 рр. кількість діючих підприємств за КВЕД G 45 знизилась на 27,3%, зайнятих працівників - на 17,7%. При цьому тенденції змін для фізичних осіб підприємців дещо відмінні, падіння темпів росту і продуктивності за ВДВ відбувалось інтенсивніше, оскільки вона зросла у 5,3 раза по галузі, але знизилась на 8,5% для ФОП. Регіональна динаміка обсягів реалізованої продукції підприємств торгівлі показує, що лідерство належить м. Києву, далі

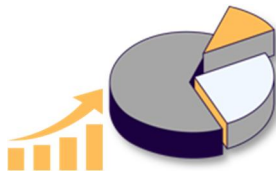
йдуть Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Обсяг реалізованої продукції підприємств оптової та роздрібної торгівлі значного росту досяг у 2021 році, потім через війну ця динаміка стала негативною, але поступово вирівнюється і у порівнянні з 2022 роком є зростання на 13-18% у 2024 році. Оцінено масштаби зовнішньої торгівлі України за 2018-2024 рр. за динамікою обсягів експорту, імпорту та зовнішньоторговельного обороту, та визначено, що попри провал у перші роки війни вони теж вирівнюються, а частка імпорту у ВВП зростає швидше за обсяги експорту. З врахуванням впливу війни та глобальних викликів на підприємницьку діяльність у сфері торгівлі, описано ризики сектору торгівлі, окремі з яких одночасно і можливостями нового напрямі торговельного підприємництва. У подальших наукових дослідженнях пропонується розкрити ключові тренди світового досвіду подолання криз для підприємств торгівлі з метою формування потенціалу росту торговельного обороту в Україні.

Список використаних джерел

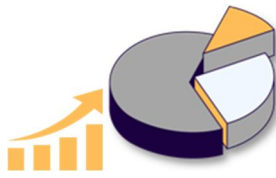
1. Власова Н. О., Чорна М. В., Беляєва М. В. Економічний механізм регулювання підприємницької діяльності в роздрібній торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2013. 157 с.
2. Гаврилюк І. Розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-53> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Пашкуда Т. В., Афенді А. І. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-73> (дата звернення: 11.11.2024).
4. Городняк І., Гнатів Ю. Аналіз ринку роздрібної торгівлі України. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 49-54. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-8> (дата звернення: 15.11.2024).

5. Грінченко Р., Лукінов С. Теоретичне підґрунтя розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі України. ГЕВ. Тернопіль : ТНТУ, 2024. Том 86. № 1. С. 160-170. DOI https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.160. (дата звернення: 11.11.2024).
6. Кравчик Ю., Ткачук В., Соломко Д., Іванов М. Розвиток підприємств торгівлі на місцевому рівні зі застосуванням інструментів цифрового маркетингу. *Development Service Industry Management*. 2023. № 4. С. 48–53. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(7\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(7)) (дата звернення: 15.11.2024).
7. Купалова Г., Гончаренко Н., Шмалій Н. Світові тренди розвитку роздрібної торгівлі. *Development Service Industry Management*. 2024. № 1. С. 74–81. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(10\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(10)) (дата звернення: 18.11.2024).
8. Медведева К. Глобальні драйвери роздрібної торгівлі. *Foreign trade: economics, finance, law*. 2024. № 136 (5). С. 50-67. DOI: 10.31617/3.2024(136)04 (дата звернення: 11.11.2024).
9. Мельничук О. Можливості реалізації потенціалу сфери послуг у глобальній економіці (September 18, 2022). <https://ssrn.com/abstract=4222342> (дата звернення: 11.11.2024).
10. Мурована Т.О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49> (дата звернення: 17.11.2024).
11. Овсієнко А., Балабан П., Балабан М., Місюкевич В., Михайленко О. Методичні аспекти оцінки ефективності діяльності підприємств середнього бізнесу у сфері торгівлі. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 4 (110). С. 43-49. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-6> (дата звернення: 19.11.2024).

12. Сатир Л.М., Кепко В.М., Стаднік Л.І., Кепко О.І. Аналітичний огляд інноваційних форм бізнесу у торговельній та комерційній сферах підприємницької діяльності. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 16-21. URI <https://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/9519> (дата звернення: 15.11.2024).
13. Степичева О. Неопротекціоністські заходи в глобальній торгівлі: тенденції та виклики для світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-62> (дата звернення: 15.11.2024).
14. Фролова Л. В., Котов Б. В. Тенденції розвитку підприємницьких структур в Україні. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2022. № 4 (22). С. 54-61 (дата звернення: 11.11.2024).
15. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 133, 2 (квітень 2024). С. 30–52. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)02](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)02) (дата звернення: 11.11.2024).
16. Якоб Є. Концепція електронної торгівлі в сучасній міжнародній економічній науці. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 164-168. <https://doi.org/10.32782/dees.10-29> (дата звернення: 11.11.2024).
17. Яновська В., Гурочкіна В. Україна у глобальних ланцюгах створення вартості: виклики та перспективи економічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65 (дата звернення: 16.11.2024).
18. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 11.11.2024).
19. Форбес. URL: <https://forbes.ua/news/mayzhe-91-pidpriemstv-v-ukraini-vidnovili-robotu-z-pochatku-viyni-golovne-z-doslidzhennya-programi-rozvitku-oon-undp-20022024-19340> (дата звернення: 11.11.2024).
20. Цифрова громада. URL: <https://hromada.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2024).

21. 5 найважливіших ризиків для бізнесу під час війни. https://biz.ligazakon.net/news/225615_5-nayvazhlivshikh-rizikv-dlya-bznesu-pd-chas-vuni (дата звернення: 11.11.2024).

22. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv> (дата звернення: 16.11.2024).

23. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (липень-серпень 2024 р.). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voennoho-8> (дата звернення: 11.11.2024).

24. Гирич С. Проблеми підприємств торгівлі в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-79> (дата звернення: 11.11.2024).